

SIMPTOMELE RISCULUI DE FALIMENT ÎN ACTIVITATEA DE ANTREPRENORAT

Elena CARP

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: În ultimii ani a crescut semnificativ numărul de cazuri de insolvență și faliment, acest fenomen afectând chiar și firme ce păreau solide și aveau o reputație bună. Astfel, unda de șoc declanșată a atins și alte întreprinderi care au avut, la rândul lor, dificultăți financiare. E firesc ca majoritatea companiilor să se confrunte pe timp de criză cu dificultăți de ordin financiar. Dacă întreprinderea nu face față angajamentelor față de creditorii atunci ea poate fi declarată insolubilă. Acest proces are ca finalitate scoaterea din circuitul economic a întreprinderilor necompetitive sau renașterea lor.

Cuvinte cheie: solvabilitate, faliment, echilibru financiar, risc de faliment, insolvență, lichiditate.

În sistemul analizei financiar-patrimoniale, analiza aptitudinii întreprinderii de a fi solvabilă și de a învinge riscul de faliment ocupă un loc central. Orice dereglare privind achitarea obligațiilor generează prejudicii și necesită o rectificare urgentă. Totodată, echilibrul financiar este un imperativ absolut, adică nu poate fi omis sub nici o motivație. În practica economică, se poate concepe că o întreprindere care cunoaște o perioadă mai dificilă să renunțe provizoriu la unele obiective de creștere, obiective economice sau sociale. În schimb, ea nu poate renunța la asigurarea obiectivului de solvabilitate, care constituie condiția financiară de supraviețuire [1, p.279].

Potrivit statisticilor, din 10 întreprinderi declarate insolubile doar două merg pe calea reanimării restul fiind lichidate. Acest fapt se datorează de regulă debitorului care nu depune la timp cererea de insolabilitate iar atunci când creditorii vin cu această cerere, practic nu mai rămâne nimic din activele întreprinderii și nu rămâne o altă soluție decât lichidarea.

Totuși, insolabilitatea are și un aspect pozitiv. Prin intermediul acestui proces de pe piață sunt eliminate întreprinderile necompetitive. Dacă o întreprindere nu poate achita creditul și impozitele, atunci existența ei nu are nici un rost și ea chiar dăunează pieții. Scopul mecanismului insolabilității este de a întoarce în circuitul economic normal activele care sunt blocate la întreprinderile care efectiv nu funcționează [2].

Riscul de faliment sau de insolabilitate reprezintă posibilitatea de apariție a incapacității de onorare a obligațiilor scadente ale firmei, născute din angajamente anterioare contractate, din operații curente, determinabile pentru continuarea activității, prelevări obligatorii [3].

Insolvența este acea stare a patrimoniului firmei debitoare care se caracterizează prin insuficiența fondurilor bănești disponibile, pentru plata datoriilor exigibile [3].

Solvabilitatea reprezintă capacitatea întreprinderii de a face față obligațiilor scadente care rezultă fie din angajamente anterioare contractate, fie din operații curente a căror realizare condiționează continuarea activității, fie din prelevări obligatorii [3].

Proces de insolabilitate - restructurarea întreprinderii insolubile în vederea remedierii financiare și economice în vederea satisfacerii colective a creanțelor creditorilor din contul patrimoniului debitorului prin aplicarea față de acesta a procedurii planului sau prin lichidarea patrimoniului lui și distribuirea produsului obținut.

Principalii parteneri ai firmei interesați de analiza riscului de faliment sunt:

- a) **băncile** care sunt preocupate în mod evident de calitatea portofoliilor de credit ce le formează;
- b) **diferite categorii de acționari** interesați să-și protejeze capitalul investit și să se poată bucura de beneficiile oferite de respectiva investiție (obținerea de dividende);
- c) **investitorii** care doresc să cunoască starea firmei înainte de a-și investi capitalul deținut;
- d) **creditorii** care au interesul să-și recupereze capitalul acordat sub formă de împrumut;
- e) **partenerii de afaceri** (clienții, furnizorii), care doresc să încheie relații cu companii sigure care să-și poată îndeplini obligațiile contractuale.

Criteriile generale care stau la baza identificării întreprinderilor în dificultate sunt [4]:

- insolabilitatea, stuația când activul nu este suficient pentru achitarea datoriilor;

- supraîndatorarea, caz în care gradul de îndatorare este atât de mare încât compromite capacitatea întreprinderii de a face față datoriilor scadente;
- existența unor fapte de natură să compromită continuitatea exploatării.

Grupul Internațional de Contabilitate menționează următorii **indicatori utilizați drept martor al degradării situației unei întreprinderi** [5]:

1. Indicatori ai dificultăților de trezorerie:

- a) relațiile cu furnizorii;
- b) viteza de rotație a stocurilor și durata de recuperare a creanțelor, aflate sub media ramurii sau sectorului respectiv;
- c) finanțarea investițiilor prin pasive de exploatare;
- d) garanții acordate;
- e) necesitatea practicării unor marje de profit inferioare mediei ramurii sau sectorului respectiv;
- f) cronicizarea pierderilor de exploatare;
- g) înrăutățirea raportului datorii/capital propriu și excedent al datoriilor față de activul net.

2. Indicatori ai dificultăților în gestionarea întreprinderii:

- a) **dificultăți la nivelul conducerii:** unul sau mai mulți directori sau conducători au părăsit întreprinderea fără ca succesiunea lor să fie pregătită;
- b) **dificultăți la nivelul desfacerii:**
 - sporirea concurenței ;
 - un contract important nu a fost reînnoit;
 - apariția unor produse de substituție față de cele produse de întreprindere, la un preț inferior;
 - falimentul unui client important.
- c) **dificultăți ce țin de procesul de producție:**
 - falimentul unui furnizor important;
 - închiderea unor secții din cauza unor greve sau a altor situații neprevăzute;
 - aplicarea unor noi reglementări referitoare la protecția mediului înconjurător, care conduc la scăderea accentuată a rentabilității;
 - costul unei noi investiții, care depășește cu mult estimările inițiale.
- d) **dificultăți excepționale** datorate unei catastrofe, care produce pierderi pentru care întreprinderea nu a fost asigurată.

Desfășurarea unei activități viabile care să asigure perenitatea întreprinderii este o condiție esențială ce implică multe eforturi și totodată o atenție permanentă asupra evoluției mediului intern și extern specifice domeniului de activitate. Falimentul este ultima etapă în existența economică a unei întreprinderi. În literatura de specialitate, deseori termenul de eșec este considerat echivalentul celui de faliment.

Principalele cauze care conduc la falimentul unei firme

Riscul de faliment este strâns legat de starea de solvabilitate, reflectând posibilitatea ca o întreprindere să nu-și mai poată îndeplini obligațiile de plată. În acest caz, spunem că întreprinderea se află într-o stare de dificultate financiară. Noțiunea de întreprindere aflată în dificultate este o noțiune largă, asupra căruia specialiștii nu au ajuns la un consens. Se poate desprinde însă ideea că starea de dificultate a unei întreprinderi este strâns legată de solvabilitatea sa. Această noțiune reflectă posibilitatea unei întreprinderi de a-și îndeplini obligațiile de plată față de partenerii de afaceri.

Din punct de vedere al amplitudinii dificultăților și impactului asupra imaginii întreprinderii, acestea se împart în [4]:

1. **dificultăți temporare sau ocazionale de neacoperire în termen a unei datorii**, generate de existența unor neconcordanțe de moment, care nu pun în pericol echilibrele fundamentale și nu afectează imaginea întreprinderii;
2. **dificultăți financiare periodice** care deși nu pun în pericol viabilitatea întreprinderii conduc la degradarea imaginii acesteia;
3. **dificultăți financiare permanente** care reflectă o fragilitate economică și financiară structurală, cu efecte în restrângerea activității, scăderea rentabilității, degradarea climatului social, restructurarea sistemului de gestiune, sau, în cazurile grave, falimentul întreprinderii.

Cauzele care conduc la falimentul unei întreprinderi pot fi grupate în cauze externe și cauze interne.

A. Cauzele externe, provin din mediul economico - social și concurențial în care întreprinderea funcționează și se regăsesc în [5]:

- ✓ accentuarea concurenței;
- ✓ apariția unor produse de substituție;

- ✓ pierderea unui client important sau falimentul acestuia;
- ✓ falimentul unui furnizor important;
- ✓ falimentul băncii cu care întreprinderea avea relații financiare preponderente;
- ✓ apariția unor reglementări privind protecția mediului.

B. Cauzele interne își au originea într-o gestiune defectuoasă, reflectată în [6]:

- ✓ rotația stocurilor și clienților inferioară mediei pe ramură;
- ✓ existența unor mijloace fixe depășite din punct de vedere tehnic;
- ✓ prelungirea duratei creditului - client și diminuarea duratei creditului -furnizor;
- ✓ grad redus de reînnoire a produselor, respectiv de adaptare la cerințele pieței;
- ✓ pierderi repetate din exploatare;
- ✓ imposibilitatea reînnoirii creditelor;
- ✓ nivel calitativ slab al produselor;
- ✓ ponderea mare a cheltuielilor financiare;
- ✓ organizarea deficitară a întreprinderii.

După natura lor, cauzele dificultăților pot fi [2]:

1) **cauze legate de reducerea volumului de activitate:**

- tendința de scădere a cererii pentru produsele realizate de întreprindere;
- pierderea unui (unor) client important;
- competitivitate în scădere a produselor întreprinderii;
- gradul redus de reînnoire a produselor, respectiv de adaptare la nevoi;
- scăderea conjuncturală a cererii;
- intensificarea concurenței interne și internaționale;
- falimentul unui furnizor.

2) **cauze legate de reducerea marjelor și a rentabilității:**

- decizii strategice inadecvate;
- rigiditatea prețurilor de vânzare;
- cheltuieli prea mari cu personalul;
- existența unor mijloace fixe depășite din punct de vedere tehnic;
- ponderea mare a cheltuielilor financiare;
- creșterea prețurilor materiilor prime.

3) **cauze specifice privind trezoreria întreprinderii:**

- falimentul unui (unor) client important;
- dificultăți în obținerea de credite;
- durata mare de rotație a stocurilor;
- prelungirea duratei creditului-clienți;
- diminuarea duratei creditului-furnizori.

4) **cauze specifice sistemului de management:**

- pregătirea profesională necorespunzătoare a conducătorilor și incapacitatea de a se adapta noilor condiții ale pieței;
- neînțelegeri între membrii conducerii;
- contabilitatea analitică deficitară și necunoașterea costului complet;
- lipsa înlocuitorilor pentru conducătorii actuali;
- remunerarea excesivă a conducătorilor.

5) **cauze accidentale:** deturnări de fonduri, calamități, decesul conducătorului, probleme sociale interne.

Studiul cauzelor falimentului a condus la concluzia că acesta nu este un fenomen brutal, ci un rezultat al unei degradări progresive a situației financiare a întreprinderii, riscul de insolvabilitate fiind previzibil cu câțiva ani înaintea încetării plăților [7].

În loc de concluzii, merită a fi reținute „amenințările” și „factorii de succes” ai riscului de faliment.

Cele “10 amenințări” în cazul neevaluării riscului de faliment:

1. *Amplasarea greșită a afacerii.* Aceasta ține de politica de marketing: presupune nepromovarea unor reclame corecte și nealegerea unei piețe favorabile desfacerii produsului.
2. *Prea mult capital în active fixe.* Eficiența utilizării activelor fixe este scăzută.
3. *Lipsa de capital.* S-au făcut investiții prea mari în active fixe și nu mai există suficient capital circulant pentru continuarea procesului de producție.
4. *Probleme cu creditele.* Nu există resurse pentru rambursarea datoriilor.

5. *Gestionarea nerațională a stocurilor*. Dublarea vânzărilor nu implică dublarea stocurilor. Stocurile vor crește numai de 1/4 ori.
6. *Expansiune necontrolată*. Se lansează produse pe o piață care nu a fost cercetată în prealabil.
7. *Capitalizare neadecvată*. Ea este determinată de riscul activității. Dacă riscul este mare, dividendele cerute de investitori vor fi mari. Din profitul obținut se plătesc dividendele și partea investită va fi mică.
8. *Lipsa de experiență și de calificare*. Nu există interes pentru ridicarea gradului de pregătire profesională a celor angajați.
9. *Probleme cu personalul*. Dacă activitatea merge prost personalul va fi tentat să își găsească alt loc de muncă.
10. *Birocrația*. Aceasta se găsește în activitățile ale căror rezultate nu mai sunt satisfăcătoare.

Dacă se analizează aceste amenințări se constată ca una derivă din cealaltă ca un efect cu propagare în lanț.

Specialiștii au analizat factorii care determină succesul activității unei întreprinderi. Ei consideră că, dacă se urmărește realizarea anumitor condiții, performanța este asigurată. Astfel, condițiile stabilite pentru cei **“7 factori de succes”** în cazul evaluării riscului de faliment sunt:

1. Tendința spre acțiune. Fiecare angajat este capabil să acționeze zi de zi, fără a aștepta ordine de la cineva.
2. Apropierea de client pentru înțelegerea nevoilor acestuia. Activitatea de producție trebuie să aibă un dublu scop: realizarea unui produs calitativ superior și satisfacerea necesităților unui anumit segment de consumatori.
3. Autonomie în luarea deciziilor. Toată activitatea trebuie împărțită în compartimente care știu exact ce au de făcut și unde de fapt se iau deciziile.
4. Conducerea simplă și bazată pe valori. Americanii denumesc aceasta KISS = “a păstra lucrurile simple”(de la keep it short and simple).
5. Realizarea scopului propus sau denumit plastic ”croșetarea modelului potrivit”. Ideea constă în aceea că un produs nou se lansează numai pe o piață cunoscută, iar pe o piață nouă se vinde numai un produs deja cunoscut. Niciodată un produs nou nu se lansează pe o piață nouă, pentru că riscul este foarte mare.
6. Un personal bine pregătit și dedicat. Activitatea presupune un lanț de oameni implicați în procesul de producție de la furnizorul inițial la clientul final. Dacă fiecare este interesat în activitatea pe care o desfășoară și depune o muncă de calitate, riscul ca în procesul de producție să apară întreruperi este foarte mic.
7. Un control cât mai scurt al activității. Nici un aspect al controlului nu trebuie neglijat în nici o fază a activității.

Orice conducător analizând continuu activitatea de care răspunde și ținând cont de factorii menționați mai sus, poate asigura succesul afacerii [8].

Concluzii

Cauzele care pot conduce la faliment sunt numeroase și vizează reducerea de activitate, reducerea marjelor și a ratelor de rentabilitate, probleme specifice de trezorerie, de management, precum și cauze accidentale legate de falimentul unor clienți, reducerea piețelor de desfacere, blocajul în lanț ș.a.

Capacitatea întreprinderii de a-și regla în termen obligațiile se apreciază nuanțat în funcție de condițiile concrete economico-fi nanciare în care își desfășoară activitatea, fapt ce determină principiile parteneri de afaceri interesați de analiza riscului de faliment (băncile, acționarii, investitorii etc.)

Bibliografie

1. Niculescu Maria, *Analiza economico-financiară*, Editura Economică, București, 1993.
2. www.eco.md din 10.02.2012
3. Popa Ion Lala, Miculeac Melania, *Analiză economico-financiară*, Editura Mirton, Timișoara, 2009.
4. Bușe Lucian, *Analiză economico-financiară*, Editura Economică, București, 2005.
5. Niculescu Maria, *Diagnostic financiar*, Editura Economică, București, 2003.
6. Căruntu Constantin, Lăpăduși Mihaela Loredana, *Analiza economico-financiară la nivel microeconomic. Concepte.Metode.Tehnici*, Editura Universitaria, Craiova, 2010.
7. Petrescu Silvia, *Diagnostic economic-financiar. Metodologie. Studii de caz*, Editura Sedcom Libris, Iași, 2004.
8. <http://www.softagency.ro>